

Wyrok z dnia 27 czerwca 2000 r.

II UKN 609/99

Okres zatrudnienia w jednostce ochrony przeciwpożarowej od wyrażenia zgody na "stanie się strażakiem" do zakończenia tego zatrudnienia (art. 129 ust. 1, 8 i 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, Dz.U. Nr 88, poz. 400 ze zm.) należy traktować jak służbę w Państwowej Straży Pożarnej w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Przewodniczący SSN Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Tyszel, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2000 r. sprawy z wniosku Helmuta H. przeciwko Zakładowi Emerytalno-Rentowemu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. o emeryturę policyjną, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 czerwca 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 8 czerwca 1999 r. oddalił apelację Helmuta H. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 24 listopada 1998 r. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny podał, że Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 30 kwietnia 1998 r. odmówił Helmutowi H. prawa do emerytury policyjnej wobec braku wymaganego okresu służby w Państwowej Straży Pożarnej. Sporny był okres od 30 czerwca 1992 r. do 30 listopada 1997 r., w którym wnioskodawca za wyrażoną przez siebie na piśmie zgodą pełnił służbę w jednostce organizacyjnej Państwowej Straży Pożarnej. Zdaniem Helmuta H. w okre-

się tym powinien być on uzyskać status strażaka wraz z wynikającymi z tego uprawnieniami. Sąd podkreślił, że wnioskodawca został zwolniony ze służby z dniem 31 marca 1998 r. decyzją Komendanta Głównego Straży Pożarnej.

Sąd Apelacyjny powołał się na art. 12 i 13 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 53, poz. 214 ze zm.), zgodnie z którymi to przepisami prawo do emerytury policyjnej nabywają funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej, którzy w dniu zwolnienia ze służby posiadają co najmniej 15 lat służby. Do okresów równorzędnych z okresami służby w Straży Pożarnej należą między innymi okres zasadniczej służby wojskowej oraz okres zatrudnienia lub służby w zawodowych jednostkach przeciwpożarowych do dnia 31 stycznia 1992 r. (art. 13 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r.). Zdaniem Sądu Apelacyjnego wnioskodawca po dniu 1 lutego 1992 r. świadczył pracę w oparciu o umowę o pracę. Prawny stosunek pracy wynikający z tej umowy nie był, według Sądu drugiej instancji „stosunkiem funkcjonariusza Państwowej Straży Pożarnej”.

Decyzja Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 18 marca 1998 r. wydana już po ustaniu zatrudnienia, w ocenie Sądu Apelacyjnego, dotyczy wyłącznie utraty zawodowego statusu strażaka, a nie zwolnienia ze służby w Państwowej Straży Pożarnej. Wniosek ten Sąd oparł na stwierdzeniu, że Komendant nie miał uprawnień do zwolnienia wnioskodawcy z pracy. Fakt, że wnioskodawca był po dniu 1 lutego 1992 r. związany „miejscem pracy” z ochroną przeciwpożarową, nie zmienia jego sytuacji prawnej – nie był bowiem w tym czasie funkcjonariuszem Państwowej Straży Pożarnej i nie ma podstaw prawnych do uwzględnienia spornego okresu jako stażu służby w tej formacji w oparciu o przepisy ustawy policyjnej. Sąd Apelacyjny zaakceptował stanowisko, że zmiana ustawy o Państwowej Straży Pożarnej dokonana ustawą z dnia 8 listopada 1996 r. (Dz.U. Nr 152, poz. 723), polegająca na dodaniu do art. 129 ustępu 6 wydłużającego okres zachowania statusu zawodowego strażaka, dawała wnioskodawcy możliwość wstąpienia do Państwowej Straży Pożarnej do dnia 30 czerwca 1998 r. Skoro tego nie uczynił nie ma uprawnień emerytalnych na podstawie ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji.

W kasacji pełnomocnik Helmuta H. zarzucił wyrokowi Sądu Apelacyjnego naruszenie art. 129 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej

przez błędną wykładnię tego przepisu a ponadto: „pominięcie konstytucyjnej zasady nienaruszalności praw nabytych i działania w ramach zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP), wprowadzenia w błąd w związku z ubieganiem się o nabycie praw emerytalnych (pismo Komendanta Głównego PSP z 22 września 1997 r. [...], procedura związana ze zwolnieniem ze służby, w tym decyzja tegoż Komendanta z dnia 18 marca 1998 r. [...])”.

W uzasadnieniu kasacji podano między innymi, że „ustawa o Państwowej Straży Pożarnej nakładała na strażaka wyłącznie obowiązek wyrażenia zgody na pozostanie strażakiem PSP co wnioskodawca uczynił we właściwym terminie - 2 stycznia 1992 r. (art. 129 ust. 1 ustawy). Wnioskodawca nie był adresatem innych warunków wynikających z ustawy. Nie bez znaczenia jest również to, że wnioskodawca złożył raport o zwolnienie w związku z nabyciem praw emerytalnych 1 grudnia 1997 r., a termin wskazany w art. 129 ust. 6 (po zmianie art. 1 pkt 69 ustawy z 8 listopada 1996 r. Dz.U. Nr 152, poz. 723) określono na 30 czerwca 1998 r. Z tą datą następuje utrata statusu strażaka PSP co wynika z dosłownego brzmienia dodanego do art. 129 ustawy o PSP ust. 6”.

Wnoszący kasację domagał się uchylecia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja stawia zaskarżonemu wyrokowi zarzut naruszenia prawa materialnego - art. 129 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. Nr 88, poz. 400 ze zm.) - przez przyjęcie, że służba Helmuta H., po wejściu w życie wskazanej ustawy nie była służbą w rozumieniu tego aktu prawnego, a w konsekwencji, uznanie, że nie spełnia on warunku 15 lat służby wymaganego do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Zdaniem Sądu Najwyższego zarzut naruszenia tego przepisu prawa materialnego jest uzasadniony. W świadectwie służby wydanym wnioskodawcy w dniu 31 marca 1998 r. przez Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej stwierdzono, że pełnił on służbę w Zakładowej Zawodowej Straży Pożarnej w B.Ś. jako kierowca od 10 maja 1983 r. do 30 listopada 1997 r. Decyzją [...] z dnia 18 marca 1998 r. Komendanta

Głównego Państwowej Straży Pożarnej wydaną na podstawie art. 9 ust. 2 w zw. z art. 129 ust. 1, 2 i 6 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej wnioskodawca został zwolniony ze służby w Państwowej Straży Pożarnej na podstawie art. 43 ust. 2 pkt 5 tej ustawy. W uzasadnieniu decyzji podano, że wnioskodawca uzyskał w trybie art. 129 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej status strażaka Państwowej Straży Pożarnej. W aktach osobowych znajduje się ponadto deklaracja Nr 14, w której Helmut H. w dniu 2 stycznia 1992 r. wyraził na podstawie art. 129 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej zgodę na podjęcie służby w Państwowej Straży Pożarnej. Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej w dniu 31 marca 1998 r. przesłała do Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji akta emerytalne wnioskodawcy w celu załatwienia według właściwości. Decyzja odmowna tego organu rentowego stała się przedmiotem sporu, w wyniku którego zapadł zaskarżony wyrok Sądu drugiej instancji.

Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku przyjął, że art. 129 ust. 2 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej dawał wnioskodawcy możliwość wstąpienia do Państwowej Straży Pożarnej do dnia 30 czerwca 1998 r., z której to możliwości nie skorzystał. Sąd ten nie rozważył statusu prawnego wnioskodawcy w latach 1992-1998 pod kątem jego uprawnień emerytalnych. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, dotychczasowi funkcjonariusze pożarnictwa stają się strażakami Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie tej ustawy wyraża na to zgodę. Ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 1992 r. (art. 135). Helmut H., który, co jest niesporne, był funkcjonariuszem pożarnictwa, w dniu 2 stycznia 1992 r., a więc w przewidzianym przytoczonym przepisem terminie, wyraził zgodę na podjęcie służby w Państwowej Straży Pożarnej. Z decyzji z dnia 18 marca 1998 r. wydanej przez Komendanta Głównego Straży Pożarnej wynika, że uzyskał on w trybie art. 129 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej status strażaka.

W myśl art. 129 ust. 6 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej - strażacy o których mowa w ust. 1, a więc ci, którzy tak jak wnioskodawca, w zakreślonym tym przepisem terminie wyrazili zgodę na „stanie się strażakami” Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli nie zostali powołani ani mianowani na stanowiska służbowe w Państwowej Straży Pożarnej do dnia 30 czerwca 1999 r., tracą status strażaka Państwowej Straży Pożarnej z tym dniem. Zgodnie z art. 129 ust. 7 pkt 2 tej ustawy - okres zatrudnienia strażaków, o których mowa w ust. 1 (a do nich należał wnioskodawca),

w jednostkach ochrony przeciwpożarowej lub na stanowiskach, na których wykonywali czynności z zakresu ochrony przeciwpożarowej od dnia 1 lutego 1992 r. nie powołanych i nie mianowanych na stanowiska służbowe w Państwowej Straży Pożarnej, do zakończenia tego okresu, nie dłużej jednak niż do upływu terminu określonego w ust. 6 (do dnia 30 czerwca 1999 r.), traktuje się jako służbę w Państwowej Straży Pożarnej wyłącznie w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Rozważenia wymaga kwestia statusu wnioskodawcy w okresie od 2 stycznia 1992 r. do 31 marca 1998 r. W tym czasie, zgodnie z przytoczonymi przepisami stał się on strażakiem Państwowej Straży Pożarnej. Wniosek taki wypływa wprost z treści art. 129 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. Decydujące znaczenie miała zgoda wnioskodawcy wyrażona na piśmie w trybie określonym w tym przepisie.

Zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. dotychczasowi funkcjonariusze pożarnictwa, którzy stali się strażakami w trybie określonym w art. 129 ust. 1 zachowują ciągłość służby. Równocześnie zgodnie z art. 129 ust. 7 pkt 2 ustawy o PSP okres zatrudnienia strażaków, o których mowa w ust. 1 („dotychczasowi funkcjonariusze pożarnictwa stają się strażakami PSP, jeżeli w ciągu 1 miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wyrażą na to pisemną zgodę”), a do których należy wnioskodawca – traktuje się jako służbę w Państwowej Straży Pożarnej wyłącznie w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Według art. 129 ust. 8 i 9 Komendant Główny Straży Pożarnej stwierdza zakończenie okresu zatrudnienia tych strażaków, a decyzję jego traktuje się dla celów emerytalno-rentowych jak decyzję o zwolnieniu ze służby w Państwowej Straży Pożarnej. Przepisy te czynią bezpodstawnymi dotychczasowe wątpliwości interpretacyjne dotyczące uprawnień emerytalno-rentowych dotychczasowych funkcjonariuszy pożarnictwa, którzy wskutek wyrażenia pisemnej zgody uzyskali status strażaka Państwowej Straży Pożarnej do dnia 30 czerwca 1999 r. o ile nie zostali wcześniej powołani lub mianowani na stanowisko służbowe w Państwowej Straży Pożarnej.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym sprawę niniejszą zauważa, że powołane w odpowiedzi na kasację postanowienia kolegium kompetencyjnego, przy Sądzie Najwyższym z dnia 16 lutego 1994 r., III PO 8/94 (OSNAPiUS 1995 nr 7, poz.

92) oraz z dnia 5 września 1995 r., III PO 15/95 (OSNAPiUS 1996 nr 4, poz. 68) nie dotyczyły zaopatrzenia emerytalnego, a ponadto wydane zostały w nieaktualnym już stanie prawnym (wobec zmiany treści ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej). Również wyroki Sądu Najwyższego w sprawach II UKN 565/99 i II UKN 435/99 (dotychczas nie publikowane) nie odnosiły się wprost do ust. 7-11 art. 129, aczkolwiek zmiana treści art. 129 poprzez wprowadzenie ust. 7-11 została w uzasadnieniach obu tych wyroków odnotowana.

Reasumując Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że zarówno wykładnia językowa art. 129 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej jak i wykładnia aksjologiczna pozwalają na uznanie, że okres od wyrażenia zgody na „stanie się strażakiem” (art. 129 ust. 1 ustawy), w którym wnioskodawca był zatrudniony w jednostce ochrony przeciwpożarowej, jest traktowany jak służba w Państwowej Straży Pożarnej w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Wspominając o wykładni aksjologicznej, niezależnie od jednoznacznej treści art. 129 ust. 7 w aktualnym brzmieniu, Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę miał na uwadze to, że racjonalny ustawodawca nie mógł stworzyć w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych gorszej sytuacji tym funkcjonariuszom pożarnictwa, którzy w wyniku wyrażonej na piśmie zgody stali się strażakami Państwowej Straży Pożarnej, a do zamkniętego okresu, z przyczyn od siebie niezależnych, nie zostali powołani lub mianowani na stanowisko służbowe, od sytuacji w jakiej znaleźli się funkcjonariusze pożarnictwa, którzy nie podjęli służby w Państwowej Straży Pożarnej.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====